

ФЕНОМЕН МУЗИЧНОГО ПРОСТОРУ ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЯ В КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІЙ МУЗИЦІ СУЧАСНОЇ ЕПОХИ

Зима Л. В.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри камерного ансамблю
Одеська національна музична академія
імені А. В. Нежданової
м. Одеса, Україна*

Соціокультурні зміни, що відбулися у ХХ ст. і тривають у наш час, великою мірою спричинені технічним прогресом, який суттєво вплинув на функціонування мистецтва. [1, с. 35] У різновекторних та різностильових трансформаціях інструментально-ансамблевого музикування в другій половині ХХ – початку ХХІ століть прослідковуємо означені певні зміни в яких по влучному висловлюванню О. Герасимової-Персидської – «розгортається ціла панорама нових можливостей і засобів, досягає свого апогею стрімке освоєння інших змістовних сфер і, у зв'язку із цим, надзвичайне розширення самого поняття «музика»». В музичному мистецтві, в трансформованні різних його жанрів спостерігаємо суттєве переосмислення кодів та основних складових композиторської музичної мови та виконавства. Зокрема, камерно-інструментальне музичне мистецтво ХХ століття, починаючи з епохи авангарду демонструє пильний інтерес до звукового опредмечування простору та варіанти його відтворювання, відокремлюючи його від речового музичного повідомлення та одночасно, занурюючи у нього останнє. Виявлення символічного відображення звукового простору як такого, що прослідковується у різноманітних складних соноро-акустичних інструментальних побудованнях музичного тексту, сприймається та осмислюється як нова даність. Новизна такого явища – звукового опредмечування оточуючого простору, який все більше символічно «матеріалізується», його уособлення аж до перетворювання у повноцінного учасника музичного дійства заслуговує осмислення та аналізу як одного із феноменів сучасного музичного мистецтва. Це нове сприйняття нової звучачої даності в камерно-ансамблевому мистецтві може також бачитись як деякий парадоксальний феномен, адже само камерно-інструментальне музикування, (від італійського *camera* – кімната, палата, зала, храм) що має

чіткі характеристики просторово-означеного мистецтва, ми розглядаємо як існуюче у певному майже завжди обмеженому просторі.

Апріорі, музичне мистецтво ми розглядаємо як існуюче у різноманітному просторовому середовищі – як незамкненому в об'ємі та часі, нахшталт звучання в полях чарівної флейти Аполлона, луни від прививів рогу могутнього Роланда, музики «*mundane*» піфагорейської космогонії, так і просторово обмеженому – як суворі побудовання григоріанського хоралу, що підносяться до стелі середньовічного храму, наповнюючи обмежений простір глибиною звучання.

Саме поняття простору нерозривно пов'язане з часом, утворюючи так званий просторово-часовий континуум. Відзначимо, що категорії часу в музичному мистецтві розглянуті докладніше та більш різнобічно. Але можна стверджувати, що музичний простір є чи не самою загадковішою складовою музичного мистецтва, він має химерну топологію та у своїй багаторівневій багатовимірності значно більшу кількість просторових складових, ніж у реально відчутному світі, які значно розширились у мистецтві постмодерну-поставангарду із залученням певних нових засобів у галузі електроакустичної музики в устремлінні до отримання нових художніх результатів, звукових текстур, створення нової темброво-акустичної тканини та пошуку нових шляхів синтезу, обробки акустики приміщення в реальному часі у поєднанні з електронікою. Подальший розвиток цифрових музичних композицій позначив нові грані в опредмечуванні звукового віртуального простору, що підхоплено музичною філософією. «Звуковий простір Homo Virtualis є багатовимірною, інтегральною модифікацією музично-символічного континууму в напрямку практичного сценарію освоєння світу» [2, с. 217]. Музикознавці ж в основних дослідженнях музичного просторового континууму традиційно зупиняють свою увагу на реально-звукових показниках (інтервального співвідношення у звуковисотності музичної мови та гармонічній «глибині») та нотно-графічній формі, в якій музична композиція набуває своїх обрисів, апелюючи додатково до зорового осягнення музичного образу та ідеї. Треба сказати, що у самому нотно-графічному розгляді істотною частиною виступає також низка символічних уявлень, у тому числі й просторових. В трансформаціях інструментально-ансамблевого музикування в другій половині XX – початку XXI, зокрема, з розквітом театралізації з'являється явище просторової мізансцени, діалогу між музикантами та слухачем, а також особлива увага до навколишнього середовища в якому здійснюється музичне повідомлення, його якості, інформаційного наповнення відчуттями та смислами. Означене явище в трактуванні художнього простору як нову даність спостерігаємо в окремих інструментально-ансамблевих творах українських композиторів Олени Томльонової, Юлії Гомельської, Вікторії Польової, в яких в різних авторських сонорно-стильових рішеннях в

відтворенні простору та просторових явищ виявляємо образні «вилазки» в прикордонні території художнього життя. Одним із найцікавіших прикладів розглядуваного явища є твір сучасного китайського композитора Сінцзімін Пана «Kaidan» (Історія жахів) ор. 13, в якому інформаційне згущення художнього простору набуває такої концентрації, яке у своєму символічному уособленні стає повноцінним учасником музичного дійства.

Література:

1. Берегова О.М. Тенденції візуалізації в сучасній інструментальній академічній музиці в аспекті музичної комунікації. Культурологічна думка, Київ, 2017, вип. 11. С. 35-44

2. Рябініна О.В., Коваленко І.І. Простір Homo Virtualis і пост-цифрова естетика музики. Вісник КНУКіМ, серія «Мистецтвознавство», Київ, 2018, С. 214-221.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-491-0-88>

ДУХОВНО-ТЕРАПЕВТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Каплун Т. М.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувачка кафедри музичного мистецтва та звукорежисури
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Музичне мистецтво є своєрідним космосом, в якому через звук відображаються всі багатогранні властивості Життя. Як феномен духовного, психологічного і соціального зрізів, музика наділена можливостями духовно-терапевтичного впливу на свідомість людини на рівні емоційного, чуттєвого, ментального та духовного переживання того або іншого музичного твору.

Музична терапія є частиною загальної арт-терапії – напрямку психотерапії, який засобами мистецтва призваний гармонізувати психологічний стан людини, а також відновити і активізувати її високий творчий та духовний потенціал, за рахунок трансформації, сублімації, катартичного преображення негативних емоційних та ментальних проявів. Вказані можливості музичної терапії актуальні для людини будь-якого часу